

el nord

Carta a un adolescent

Vittorino Andreoli

...
és com
mence
e vell

bromera

Estimat,

és convenient que comence dient-te que sóc vell, que forme part no sols de la categoria dels pares sinó fins i tot de la dels avis.

Un vell convençut que no s'ha d'acceptar la incomunicació entre generacions, entre pares i fills que estan costat per costat dins la mateixa casa. És millor parlar que no quedar-se muts. En el mutisme germinen rancors i odís, cal no deixar d'intentar la compenetració i justament per això, per oposar-me al dolor de la incomunicació, he decidit escriure't.

Tinc moltes coses a dir-te, emocions i sentiments a transmetre't. M'adrece a tu sense jovialitats forçades, simplement com un vell. Assumesc enfront teu l'actitud d'un pare i d'un avi. En fi, encarnaré el meu paper i ho faré fins al final.

Davant de tu, amb tota la força de les meues conviccions, amb la consciència que no són «la veritat», sinó solament allò en què crec, perquè sàpies què pense i també quina és la meua visió de la vida, i en particular de la d'un adolescent.

És inútil intercanviar raonaments si no s'entenen els motius que ens porten a manifestar-los i els lligams que s'hi voldrien activar mentre parlem. És per això que vull començar la meua carta parlant de la relació entre sentiments i idees dins de cadascun de nosaltres i en la comunicació, quan un es troba amb l'altre, un adolescent amb son pare.

Crec que es tracta de dos aspectes en certa manera separables, bé perquè tenen un procés de desenvolupament i d'aprenentatge propi, bé perquè en influenciar-se desenvolupen dues funcions diferents.

És una distinció basada en els estudis sobre el cervell, que han permés individualitzar àrees que supervisen l'elaboració dels sentiments enfront d'altres en què s'integren les activitats del pensament logicoracional, que hauria de portar al que és *clar i diferent* i a tot el que definim objectiu.

En definitiva, d'una banda hi ha el món de la subjectivitat i de l'altra allò que hauria de valdre per a tots. La raó hauria de tindre per escenari l'universal, i el del món dels sentiments hauria de ser el *particular*, entés com el món que em pertany i que és solament *meu*.

Jo crec que el comportament, entès com a accions, gestos que nosaltres fem diàriament, està influenciat sobretot pels sentiments, i que la raó no sempre està en condicions de modificar-lo. I això explica per què sovint assumim actituds encara que semblen totalment negatives o contra-productives.

Així doncs, són els sentiments els que guien i fins i tot condicionen la marxa de la raó, i capgiren la convicció per la qual la raó representa el *fre inhibitor* de la nostra *irracionalitat*.

I per això no cal ser més *intel·ligents* per a tindre un comportament més *savi*, i no traiem molt de profit d'un temps, el temps present, que veu com els joves presenten un creixement ràpid de la raó, i en canvi el dels sentiments és molt més lent que en el passat.

Evidentment, raó i sentiments, tot i ser diferents, estan en correlació.

I ara m'agradaria que em seguïes en unes consideracions precisament sobre la ment humana i sobre el nivell que els coneixements han aconseguit aquests darrers anys.

És un tema que em fascina, perquè sempre m'ha atret el comportament de l'ésser humà i el cervell, que en representa l'estació operativa.

En els anys cinquanta del segle xx, quan vaig decidir dedicar-me al comportament dels éssers humans, i en particular al dels adolescents, predominava la idea que el cervell es podia representar com un cristall, certament complicat, però com qualsevol cristall tenia una estructura fixa, determinada.

Es pensava, per exemple, que si algú és boig és perquè aquell cristall s'ha trencat per alguna part. I igual que no pots ajustar un cristall de Bohèmia per retornar-li la resplendor originària, també el cervell es queda opac per sempre en aquella part. És impossible reconstruir-lo perquè un objecte d'aquesta mena, si té un defecte, perd valor, encara que deixi passar la llum perfectament per alguns punts.

Així doncs, el determinisme era obligatori, és a dir la hipòtesi que el comportament depèn del cristall i no tant de la llum que li arriba.

Algunes d'aquestes consideracions encara tenen un sentit. Certament es pot creure que part del nostre cervell està configurat d'una manera definitiva, ja que la nostra supervivència depèn també de la capacitat de respondre immediatament

a estímuls que deriven de l'ambient en què estem immersos i vivim.

Si posem els dits sobre una flama de seguida hi ha un moviment de flexió del braç que allunya la mà i impedeix que s'hi creme. Si un xiquet no tinguera por de la foscor podria donar-se un colp, en moure's, i fer-se mal. El mateix passa amb el buit: si un no en tinguera una percepció immediata, es llançaria per un penya-segat sense cap consciència del risc.

De fet, són moltes les funcions de la ment que actuen com a mecanismes de defensa de la nostra existència en l'ambient on ens trobem.

Necessitem aquell cristall, una organització genètica que sàpia posar en pràctica comportaments automàtics i no deliberats. Davant un perill no hi ha temps per a consideracions i valoracions. Hi ha una reacció immediata.

Però si, com es considerava abans, tot estiguera cristal·litzat i determinat, no hi hauria lloc per a la llibertat d'elecció. I fins i tot la meua decisió d'escriure't seria l'expressió d'una mecànica fatal, i no el resultat d'un propòsit –com de fet ho és, encara que un propòsit llargament ajornat i deixat en l'aire. Elecció i incertesa són el senyal que no tot pot ser mecànic.

Ací tens el gran descobriment, una de les fites extraordinàries de la ciència, i m'agrada començar aquesta carta justament amb una referència científica, per poder dir-te que, encara que m'ocupe d'individus, necessite conèixer tot el que la ciència va descobrir sobre les lleis que regulen les característiques de l'espècie humana i per tant del comportament de l'home, no de l'home individual.

S'ha descobert el cervell plàstic: una expressió molt allunyada de la immutabilitat d'un cristall. Hi ha àrees del cervell no cristal·litzades, sense una estructuració fixa des del naixement o adquirida definitivament poc després, i fixada permanentment des d'aleshores. Les àrees plàstiques, en canvi, tenen una enorme potencialitat i poden, doncs, organitzar-se sobre la base d'una experiència. Sense aquesta experiència, que vol dir la relació específica entre individu i ambient en què viu en aquell moment, no passaria res.

Dir que el cervell és plàstic significa reconèixer que almenys una part d'ell aprèn amb l'experiència i que després de l'experiència és capaç de fer coses que abans no sabia fer, i que com l'experiència és individual, cadascú és capaç de realitzar accions que altres no poden fer.

En les zones plàstiques no sols és possible que s'organitzen estructures de les quals depén el comportament, sinó també que canvien, cosa que modificaria la manera d'actuar.

Vol dir que tu i jo podem aprendre qualsevol cosa, recíprocament l'un de l'altre, i aquesta afirmació no es limita al sentit habitual d'un intercanvi de paraules, sinó que implica un canvi biològic, perquè l'aprenentatge actua formant *ex novo* unes estructures cerebrals.

Comprendre significa canviar i aprendre vol dir modificar la nostra manera de comportar-nos.

Deixa'm fer una referència a la nostra memòria. Si aquesta nit recordes alguna cosa d'aquestes primeres pàgines que has llegit i la comentes quan et trobes amb el teu millor amic o amiga, potser demà o potser d'ací a un any, significarà que això que has llegit ha estat per a tu una experiència que s'ha fixat al cervell plàstic i ha posat en marxa dinàmiques sobre les quals es basa el record a curt termini (si en parles aquesta nit) o a llarg termini (si ho fas d'ací a un any). Hi ha quelcom que existeix i que no existia abans d'aquesta carta, i que passa a formar part del teu cervell. Com que el comportament depén del cervell, aquesta lectura

teua no es quedarà en paraules que el vent s'endú, sinó que fins i tot es transformarà en organització cerebral nova i en nou comportament.

Jo no espere tant, és clar, però en la història dels individus hi ha hagut experiències que han modificat la vida. N'hi ha prou a citar els canvis de fra Francesc i, més habitualment, la transformació de qualsevol jove que, estant boig per una xica, ha reduït tot el seu món a ella i tot pren significat en ella.

L'amor canvia la vida: això ho sabies, però ignoraves el substrat cerebral en què es fonamenta.

Si poguera reduir la teua adolescència a una paraula, diria que és una metamorfosi, un canvi, una manera nova de pensar-te i de veure el món que t'envolta. I això no pot ser una altra cosa que l'expressió d'experiències i d'aprenentatge que es lliguen al cervell, a aquella part plàstica que pot canviar i que canvia també en la comunicació, estant junts i fins i tot parlant a través d'una carta. Referint-me al cervell i a la ment no m'allunye, doncs, del tema de la teua adolescència. Però quedem-nos un poc més *dins del cap*.

Amb la part cristal·lina del teu cervell, organitzada pels gens, estàs en contacte amb el passat, que no és sols el recent, sinó que es perd en la nit del

temps i abraça tota l'evolució de l'espècie humana. En definitiva, amb la part cristal·lina es garanteix l'arrel de la nostra identitat humana.

En canvi, amb la part plàstica ets un home del teu temps, del temps present, i a través de les experiències quotidianes organitzes la teua vida i et projectes fins i tot en el futur. Si és cert que aprenent modifiques les estructures plàstiques del cervell, del qual depenen les teues actuacions i el teu comportament, avui t'apropies d'estructures (experiències) que et faran actuar també demà.

El cervell és un terminal que d'una banda rep els missatges determinats de l'espècie, i de l'altra viu el present, i amb l'experiència modifica la seua part plàstica definint una manera de comportar-se pròpia i nova, vàlida també per al futur.

Potser, en comparar-te amb algú de la teua edat, deus haver apreciat els seus dots mentals i deus haver subestimat els teus pensant, fins i tot, que la diferència és inevitable, estable, no modificable. Doncs bé, recorda que si el color dels teus ulls és una característica fixa per sempre, no ho és la teua ment, que tu i les experiències que tindràs podreu modificar-la fins a superar qualsevol diferència i realitzar els teus desitjos.

El cervell és un òrgan meravellós i és una llàstima que l'ésser humà l'utilitze poc i fins i tot malament, i que el maltracte. I els primers a fer-ho són precisament els adolescents, quan van amb ciclomotor sense casc, amb el risc de trencar bé la part cristal·lina bé l'adquirida.

Al cervell també es lliguen els sentiments, com et deia, que donen color a tot el que fem i expressem. Es pot escriure una carta amb sentiments diversos i una mateixa frase es carrega del mateix significat explícit, però de diversos matisos afectius. L'ombra dels sentiments dóna sentits diversos a la mateixa frase. Vull manifestar que el sentiment amb què t'escric, i que és l'escenari del nostre encontre epistolar, és de gran afecte: m'interessa per tu perquè t'estime molt. Aquest marc es manté encara que els meus discursos, les idees, les opinions que t'escric no siguin compartides per tu.

Els sentiments han de mantindre's intactes fins i tot en la contraposició *violenta* de les idees (abans es deia dialèctica, per a contraris).

I això hauria de valdre per sempre, en tota relació humana i particularment entre pares i fills.

Si un pare es troba davant un comportament del fill adolescent que no aprova, o millor dit que considera contrari als principis que han conformat la seua vida (i esperem que haja estat coherent), ha de mostrar el seu disgust, el seu dissentiment, però ha d'afegir també: «Amb tot, recorda que, faces el que faces, ací tens sempre ton pare i ta mare que t'estimen molt».

Dues generacions no poden compartir els mateixos esquemes existencials o els gustos imposats per les modes de l'època, però el desacord no pot alterar mai el lligam d'amor, que no pot minvar entre un pare i un fill.

La distància entre generacions augmenta en la societat actual, que canvia amb tanta rapidesa que fa velles idees de pocs anys en arrere; però això no vol dir que hem de considerar la guerra i l'odi entre pares i fills com una fatalitat del temps, perquè cap desacord no ha de poder trencar mai el lligam afectiu, sentimental, entre ells.

No és possible que una mare de quaranta anys pense igual que una filla de dèsset, i si és així, que van juntes i fins i tot es visten igual, i afirmen que el seu és un cas feliç perquè pensen de la mateixa manera, segur que una de les dues s'ho ha de fer mirar.

Les diferències entre generacions són abismals i resulta patètic tant la jovialitat dels pares que afirmen ser uns amics per als fills com la maduració precoç dels fills que admiren els seus pares i n'imiten les afirmacions.

És lògic i comprensible un conflicte entre visions diferents del món, però això no ha d'afectar els lligams afectius, l'amor.

Això pretenia dir amb *t'estime molt*.

Això, perquè no accepte que un pare diga al seu fill, quan no comparteix el seu comportament: «O canvies o ací tens la porta».

Inacceptable, no sols perquè la casa també és del fill, és l'espai on s'ha de garantir el dret dels adolescents a créixer i educar-se, sinó sobretot perquè tirar algú al carrer no forma part de cap relació educativa digna.

Les visions del món, els comportaments fonamentals, però també els de menor importància, com tornar de nit a una hora i no a una altra, cal discutir-les, cadascú ha d'expressar clarament el que pensa, i no arribar a les imposicions que cli-vellen els lligams i maten l'amor.